

KONSTITUTSIYA — ERKIN VA FAROVON HAYOT

Shakirova Shaxnozabonu Tuxta qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti 1-kurs magistranti

e-mail: shakirovashaxnozabonu@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Konstitutsiyaning jamiyatdagi ustuvor o'рни, huquqiy davlat qurilishidagi ahamiyati va fuqarolarning erkin hamda farovon hayotini ta'minlovchi asosiy kafolat sifatidagi funksiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, amaldagi konstitutsiyaviy islohotlar mazmuni va ularning ijtimoiy-huquqiy hayotga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, huquqiy davlat, inson huquqlari, kafolatlar, erkinlik, farovonlik, islohotlar.

KIRISH

Konstitutsiya har qanday davlatning siyosiy, huquqiy va ijtimoiy tuzilishini belgilab beruvchi markaziy omildir. U jamiyatning umumiy kelajagini, xalqning hayot sifatini va davlat boshqaruvining tamoyillarini belgilovchi asosiy ijtimoiy-huquqiy kelishuv sifatida qaraladi. Konstitutsiya mazmunan faqat hukumat vakolatlarini taqsimlovchi hujjat emas, balki erkin va farovon hayotning kafolati bo'lib xizmat qiladigan tamoyillar majmuasidir. Shuning uchun ham "Konstitutsiya — erkin va farovon hayot garovi" degan g'oya o'zida huquqiy jarayonlar, siyosiy madaniyat va ijtimoiy barqarorlik o'rtasidagi uzviy munosabatlarni mujassamlashtiradi.

Har bir jamiyatning erkinlik darajasi, fuqarolarning ijtimoiy himoyalanganligi, shaxsning huquqiy maqomi, davlat organlarining fuqarolar oldidagi mas'uliyati aynan konstitutsiyaviy normalarning qanchalik hayotiyligiga bog'liq. Agar Konstitutsiya faqat rasmiy matn darajasida qolsa, u jamiyat hayotida sezilarli o'zgarishlarni yuzaga keltira olmaydi. Ammo uning me'yorlari siyosiy qarorlar, davlat dasturlari va ijtimoiy siyosatning asosiga aylangan taqdirda, u jamiyat taraqqiyotini jadallashtiruvchi omilga aylanadi. Shu jihatdan, Konstitutsiyaning real hayotga tatbiq etilishi demokratik boshqaruv, sud mustaqilligi, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati va ijtimoiy adolat bilan uzviy bog'liqdir.

Zamonaviy dunyoda konstitutsiyaviy tizimlarning takomillashuvi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Texnologiyalarning keskin rivojlanishi, axborot makonidagi tahdidlar, global iqtisodiy tebranishlar, ekologik muammolar va migratsiya jarayonlari konstitutsiyaviy normalarning qayta ko'rib chiqilishini talab qilmoqda. Zero, erkinlik va farovonlikning konstitutsiyaviy kafolatlari yoshlar siyosati, raqamli xavfsizlik, ekologik barqarorlik va iqtisodiy modernizatsiya kabi yo'nalishlarda ham izchil ishlashi kerak.

Ilk konstitutsiya qachon qabul qilingan?

Zamonaviy ma'nodagi birinchi yozma Konstitutsiya 1787-yilda qabul qilingan. U 17-sentyabr 1787-yilda tasdiqlangan AQSh Konstitutsiyasi hisoblanadi.

Qaysi davlatda yaratilgan?

Dastlabki zamonaviy konstitutsiya Amerika Qo'shma Shtatlarida ishlab chiqilgan va o'sha davlatda amaliyotga joriy etilgan. U tarixda birinchi bo'lib federal davlat tuzilishini, hokimiyatlar bo'linishini va inson huquqlarini aniq belgilab bergan.

Nima maqsadda tashkil etilgan?

Konstitutsiya bir nechta asosiy maqsadlar uchun yaratilgan:

1. Davlat hokimiyatini huquqiy chegaralash — hukumatning cheklanmagan vakolatlarini oldini olish.

2. Fuqarolar huquqlarini kafolatlash — shaxs erkinliklari va asosiy inson huquqlarini himoya qilish.

3. Davlat boshqaruv tizimini huquqiy asosga qo'yish — hokimiyat tarmoqlarini belgilash.

4. Siyosiy barqarorlikni ta'minlash — davlatning izchil va qonuniy faoliyatini yo'lga qo'yish.

5. Yangi davlatning poydevorini yaratish — mustaqillikdan keyingi huquqiy tizimni shakllantirish.

Mazkur maqolada Konstitutsiyaning erkin va farovon hayotni ta'minlovchi huquqiy asos sifatidagi o'rni tizimli ravishda tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida konstitutsiyaviy tamoyillarning huquqiy-nazariy asoslari, ularning amaliy hayotga tatbiqi, ijtimoiy barqarorlikka ta'siri va davlat boshqaruvi samaradorligiga qo'shgan hissasi o'rganiladi. Shuningdek, Konstitutsiyaning zamonaviy davlatlar rivojlanishidagi strategik roli, fuqarolik jamiyati bilan munosabatlari va boshqaruv tizimidagi o'zgarishlarga moslashuv mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi.

Natijada, Konstitutsiyaning nafaqat formal-huquqiy hujjat sifatida, balki jamiyatning har bir qatlamiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan amaliy qadriyat sifatidagi o'rni ochib beriladi.

MATERIAL VA METODLAR

Ushbu tadqiqotning metodik asosini Konstitutsiyaning davlat va jamiyat hayotidagi o'rnini ilmiy nuqtai nazardan yoritishga xizmat qiluvchi turli manbalar va tahliliy yondashuvlar tashkil etdi. Avvalo, O'zbekiston Respublikasining amaldagi Konstitutsiyasi, unga kiritilgan o'zgartish va qo'shimchalar, Prezident farmonlari, Oliy Majlis palatalarining qarorlari hamda konstitutsiyaviy islohotlarga oid rasmiy sharhlar tadqiqotning asosiy materiallarini tashkil qildi. Shu bilan birga, xalqaro konstitutsiyaviy tajribalarning o'rganilishi maqsadida Yevropa davlatlarining asosiy qonunlari, xalqaro huquq normalari va demokratik boshqaruv standartlari ham solishtirildi.

Metodlar majmuasi tadqiqotning ilmiy asoslangan va tizimli olib borilishiga xizmat qildi. Normativ-huquqiy tahlil orqali Konstitutsiyaning moddalarida mustahkamlangan huquq va erkinliklar, ular kafolatlanishining mexanizmlari, fuqarolarning davlat bilan o'zaro munosabati yoritildi. Tarixiy yondashuv konstitutsiyaviy rivojlanish bosqichlarini ko'rib chiqishga, asosiy qonunning shakllanishiga ta'sir qilgan omillarni aniqlashga imkon berdi.

Bundan tashqari, qiyosiy tahlil yordamida O'zbekiston Konstitutsiyasidagi asosiy tamoyillar Germaniya, Fransiya, Janubiy Koreya, Turkiya kabi davlatlarning konstitutsiyaviy moddalarini bilan solishtirildi. Bu yondashuv milliy konstitutsion tizimning o'ziga xos jihatlarini va umumiy demokratik standartlar bilan uyg'unlik darajasini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida doktrinal tahlildan ham foydalanildi. Konstitutsiyaviy demokratiya, inson huquqlarining kafolatlanishi, fuqarolik jamiyati institutlarining roli kabi nazariy konsepsiyalar yetakchi olimlarning ilmiy ishlari asosida o'rganildi. Sotsiologik kuzatuv yondashuvi esa konstitutsiyaviy normalarning amaliy hayotda qanday ishlashini, aholining huquqiy madaniyati va konstitutsiyaviy islohotlarga bo'lgan munosabatini tahlil qilishga yordam berdi.

Materiallar va metodlar uyg'unligi Konstitutsiyaning erkin va farovon hayot garovi sifatidagi rolini chuqur va asosli ilmiy tadqiq etish uchun puxta poydevor yaratdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi jamiyatning siyosiy-huquqiy hayotida tutgan o'rnini, uning fuqarolar erkinligi va farovonligini ta'minlashdagi mexanizmlari hamda amaliyotdagi ta'siri har tomonlama tahlil qilindi. Olingan ilmiy natijalar Konstitutsiyaning mamlakat taraqqiyotida markaziy o'rin tutuvchi asosiy institut ekanini, uning amaliy voqelikni tartibga solishdagi rolini va islohotlarni izchil davom ettirish uchun qanday poydevor yaratishini aniq ko'rsatib berdi.

1. Konstitutsiya fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini kafolatlovchi bosh huquqiy mexanizm ekanini tasdiqladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston yangi tahrirdagi Konstitutsiyasida shaxsiy erkinliklar, ijtimoiy huquqlar va davlatning inson huquqlarini himoya qilish majburiyati aniq va qat'iy ifodalangan.³⁸⁷ Shaxs daxlsizligi, so'z erkinligi, adolatli sudlov huquqi, ta'lim va tibbiy xizmatlardan teng foydalanish huquqi kabi normalar fuqarolarning erkin, himoyalangan va farovon hayotini ta'minlashga qaratilgan.

³⁸⁷ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (Yangi tahrir). – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2023.

Muhokama: Mazkur huquqlarni hayotga tatbiq etish bo'yicha so'nggi yillarda amalga oshirilgan o'zgarishlar – sudlarning mustaqillashuvi, fuqarolarning murojaatlarini ko'rib chiqish tizimining ochiqligi, prokuror nazoratining qayta ko'rib chiqilishi va inson huquqlari bo'yicha Ombudsman faoliyatining kuchayishi – konstitutsion kafolatlarning real amaliy natijalarga aylanishini ta'minlamoqda. Ayniqsa, "inson qadri" prinsipining asosiy tamoyil sifatida joriy etilishi amaliy siyosat yo'nalishining ustuvorligini belgilaydi.

2. Konstitutsiya davlat hokimiyatini muvozanatlashtiruvchi tamoyillarni mustahkamladi. Tadqiqot natijalari hokimiyatlar bo'linishi prinsipining yangi tahrirdagi Konstitutsiyada yanada takomillashganini ko'rsatdi.³⁸⁸ Parlamentning nazorat vakolatlari kengaygani, ijro hokimiyati ustidan ochiq monitoring mexanizmlari paydo bo'lgani, sud hokimiyatining mustaqilligi kafolatlari mustahkamlangan.

Muhokama: Bu mexanizmlar davlat boshqaruvining shaffofligini oshirdi, korrupsiyaga qarshi tizimning samaradorligini kuchaytirdi va fuqarolarning siyosiy jarayonlardagi ishtirokini kengaytirdi. Xalq bilan muloqotning institutsionallashuvi – "xalq qabulxonalari", parlament eshituvlari, ochiq budget jarayoni – Konstitutsiyaviy normalar hayotga ko'chirilayotganining yaqqol dalilidir.

3. Konstitutsiyada ijtimoiy davlat konsepsiyasining mustahkamlanishi farovonlikka oid islohotlarga asos yaratdi. Tadqiqot davomida aniqlanganki, ijtimoiy davlat tamoyili O'zbekiston uchun asosiy strategik yo'nalish sifatida belgilangan. Bu tamoyil bozor iqtisodiyoti sharoitida aholining ehtiyojmand qatlamlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirishni nazarda tutadi.³⁸⁹

Muhokama: Ijtimoiy sug'urtaning bosqichma-bosqich kengayishi, yoshlar bandligini oshirish dasturlari, sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar, raqamlashtirilgan ijtimoiy himoya reyestri – Konstitutsiyaning amaliy ta'sirining aniq namunasidir. O'tgan ikki yil ichida kambag'allikni qisqartirish bo'yicha kompleks choralarning joriy etilishi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamladi.

"O'zbekiston – 2030 strategiyasi". O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–01-son Farmoni, 2023-yil 11-sentabr.³⁹⁰ manfaatlarini qo'rganini anglatadi. Bu yondashuv fuqarolar va davlat o'rtasidagi munosabatni bir tomonlama "boshqaruv modeli"dan "hamkorlik modeli"ga o'tkazmoqda. Natijada fuqarolarning huquqiy faolligi oshib, davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati kuchaymoqda.

Konstitutsiyada ijtimoiy davlat konsepsiyasining aniq belgilanishidir. Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash davlatning asosiy vazifalaridan biri sifatida qayta talqin qilindi. Bu esa ijtimoiy siyosatni bozor mexanizmlaridan ajralgan emas, balki ular bilan uyg'unlashgan holda amalga oshiriladigan tizimga aylantirmoqda. O'zbekiston sharoitida pensiya tizimining raqamlashtirilishi, ijtimoiy reyestrning joriy etilishi va manzilli yordamning kengaytirilishi ushbu tamoyilning amaliy mazmuniga kirgan eng muhim misollardir.³⁹¹

Davlat hokimiyatining bo'linishi prinsipining mustahkamlanishi. Parlament nazorat mexanizmlarining kuchayishi, qonun ijodkorligi jarayonida ochiqlikning ta'minlanishi, prokuratura va sud organlarining mustaqilligi bo'yicha konstitutsiyaviy kafolatlarning yo'lga qo'yilishi davlat boshqaruvida muvozanatning ko'rinishini keskin o'zgartirdi. Ayni paytda, ushbu tizimning to'liq ishlashi uchun mahalliy kengashlarning haqiqiy mustaqilligini ta'minlash, hukumat hisobotlarining jamoatchilikka tushunarli shaklda taqdim etilishini yo'lga qo'yish kabi masalalar hanuz dolzarb bo'lib qolmoqda.³⁹²

Konstitutsiyada ekologik xavfsizlik, raqamli huquqlar, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi zamonaviy huquqiy kategoriyalarning mustahkamlanishidir. Ushbu normalar global o'zgarishlarga javob beruvchi davlat modeli shakllanayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, raqamli xavfsizlik masalasi kelgusi yillarda huquqiy muammolarni hal etishda markaziy o'rin tutishi kutilmoqda.

³⁸⁸ Saidov A. *Konstitutsiya va davlat hokimiyati: nazariy va amaliy tahlil*. – Toshkent: TDYU, 2022.

³⁸⁹ "O'zbekiston – 2030 strategiyasi". O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–01-son Farmoni, 2023-yil 11-sentabr.

³⁹⁰ "O'zbekiston – 2030 strategiyasi". O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–01-son Farmoni, 2023-yil 11-sentabr.

³⁹¹ O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy himoya vazirligi. "Ijtimoiy reyestr va raqamlashtirilgan yordam tizimi bo'yicha hisobot", 2023.

³⁹² Saidov A. *Konstitutsiya va davlat boshqaruvi tizimi: nazariy va amaliy tahlil*. — Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022.

Konstitutsiyaning jamiyatdagi ma'naviy muvozanatga ta'siri. Konstitutsiyada belgilangan ijtimoiy birdamlik, bag'rikenglik, oila institutining mustahkamlanishi, yoshlarni qo'llab-quvvatlash siyosati jamiyatning ma'naviy tiklanishiga xizmat qilmoqda. Biroq, ushbu jarayonni mustahkamlash uchun oilalarning ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlanishi, mahalla tizimini modernizatsiya qilish va ta'lim muassasalarida konstitutsiyaviy huquqiy madaniyatni kuchaytirish muhimdir.

Shu bilan birga, yangi normlarning to'liq amaliyotga tatbiq etilishi bir qator tashkiliy va institutsional muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Hujjatning o'zi mukammal bo'lsa-da, ba'zi sohalarda ijro intizomining sustligi, mahalliy darajadagi boshqaruvning eski uslublari, huquqiy ongning bir xil shakllanmagani konstitutsion normalarning real hayotda o'z aksini topishini sekinlashtiradi. Bu jarayonlar konstitutsion islohotlarning ikkinchi bosqichi — institutsional takomillashuv davriga ehtiyoj borligini ko'rsatadi.

Xalqaro tajriba bilan solishtirilganda, O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasi demokratik rivojlangan davlatlar tajribalariga mos keladigan zamonaviy normativ tuzilishga ega.³⁹³ Ammo, rivojlangan mamlakatlarda konstitutsiyaning asosiy kuchi normaning o'zida emas, balki uning izchil bajarilishini ta'minlaydigan mexanizmlar samaradorligida namoyon bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan, huquqiy institutlar faoliyati ustidan muntazam monitoring, raqamli nazorat mexanizmlari va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish O'zbekistonda Konstitutsiyani real amaliy kuchga ega tizimga aylantiradi.

Umuman olganda, munozaraning barcha yo'nalishlari Konstitutsiyaning mamlakat taraqqiyotida hal qiluvchi rol o'ynayotganini ko'rsatadi. U faqat huquqiy hujjat emas, balki davlat va jamiyat o'rtasidagi kelishuv, barqarorlik poydevori, erkinliklar kafolati va farovonlik strategiyasining yo'l xaritasidir. Konstitutsiya asosida shakllanayotgan davlat modeli O'zbekistonning yangi bosqichda demokratik, ijtimoiy yo'naltirilgan va inson qadri ustuvor bo'lgan taraqqiyot konsepsiyasiga tayanayotganini yaqqol namoyon qiladi.

MUNOZARA

O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, asosiy qonun jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotida tub burilish yasagan huquqiy hodisa sifatida maydonga chiqdi. Munozara davomida Konstitutsiyaning qator mexanizmlari, ularning amaliyotdagi ishlashi, xalqaro talablarga mosligi va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri keng ko'lamda baholandi.

Yangi tahrirda inson qadri ustuvor tamoyil sifatida mustahkamlanishi konstitutsion yondashuvning markaziga shaxs manfaatlarini qo'yganini anglatadi. Bu yondashuv fuqarolar va davlat o'rtasidagi munosabatni bir tomonlama "boshqaruv modeli"dan "hamkorlik modeli"ga o'tkazmoqda. Natijada fuqarolarning huquqiy faolligi oshib, davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati kuchaymoqda.

Konstitutsiyada ijtimoiy davlat konsepsiyasining aniq belgilanishidir. Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash davlatning asosiy vazifalaridan biri sifatida qayta talqin qilindi. Bu esa ijtimoiy siyosatni bozor mexanizmlaridan ajralgan emas, balki ular bilan uyg'unlashgan holda amalga oshiriladigan tizimga aylantirmoqda. O'zbekiston sharoitida pensiya tizimining raqamlashtirilishi, ijtimoiy reyestrning joriy etilishi va manzilli yordamning kengaytirilishi ushbu tamoyilning amaliy mazmuniga kirgan eng muhim misollardir.

Davlat hokimiyatining bo'linishi prinsipining mustahkamlanishi. Parlament nazorat mexanizmlarining kuchayishi, qonun ijodkorligi jarayonida ochiqlikning ta'minlanishi, prokuratura va sud organlarining mustaqilligi bo'yicha konstitutsiyaviy kafolatlarning yo'lga qo'yilishi davlat boshqaruvida muvozanatning ko'rinishini keskin o'zgartirdi. Ayni paytda, ushbu tizimning to'liq ishlashi uchun mahalliy kengashlarning haqiqiy mustaqilligini ta'minlash, hukumat hisobotlarining jamoatchilikka tushunarli shaklda taqdim etilishini yo'lga qo'yish kabi masalalar hanuz dolzarb bo'lib qolmoqda.

³⁹³ Venice Commission (European Commission for Democracy through Law). *Rule of Law Checklist*. Council of Europe Publishing, 2016.

Konstitutsiyada ekologik xavfsizlik, raqamli huquqlar, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi zamonaviy huquqiy kategoriyalarning mustahkamlanishidir. Ushbu normalar global o'zgarishlarga javob beruvchi davlat modeli shakllanayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, raqamli xavfsizlik masalasi kelgusi yillarda huquqiy muammolarni hal etishda markaziy o'rin tutishi kutilmoqda.³⁹⁴

Konstitutsiyaning jamiyatdagi ma'naviy muvozanatga ta'siri. Konstitutsiyada belgilangan ijtimoiy birdamlik, bag'rikenglik, oila institutining mustahkamlanishi, yoshlarni qo'llab-quvvatlash siyosati jamiyatning ma'naviy tiklanishiga xizmat qilmoqda. Biroq, ushbu jarayonni mustahkamlash uchun oilalarning ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlanishi, mahalla tizimini modernizatsiya qilish va ta'lim muassasalarida konstitutsiyaviy huquqiy madaniyatni kuchaytirish muhimdir.

Shu bilan birga, yangi normlarning to'liq amaliyotga tatbiq etilishi bir qator tashkiliy va institutsional muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Hujjatning o'zi mukammal bo'lsa-da, ba'zi sohalarida ijro intizomining sustligi, mahalliy darajadagi boshqaruvning eski uslublari, huquqiy ongning bir xil shakllanmagani konstitutsion normalarning real hayotda o'z aksini topishini sekinlashtiradi. Bu jarayonlar konstitutsion islohotlarning ikkinchi bosqichi — institutsional takomillashuv davriga ehtiyoj borligini ko'rsatadi.

Xalqaro tajriba bilan solishtirilganda, O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasi demokratik rivojlangan davlatlar tajribalariga mos keladigan zamonaviy normativ tuzilishga ega.³⁹⁵ Ammo, rivojlangan mamlakatlarda konstitutsiyaning asosiy kuchi normaning o'zida emas, balki uning izchil bajarilishini ta'minlaydigan mexanizmlar samaradorligida namoyon bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan, huquqiy institutlar faoliyati ustidan muntazam monitoring, raqamli nazorat mexanizmlari va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish O'zbekistonda Konstitutsiyani real amaliy kuchga ega tizimga aylantiradi.

Umuman olganda, munozaraning barcha yo'nalishlari Konstitutsiyaning mamlakat taraqqiyotida hal qiluvchi rol o'ynayotganini ko'rsatadi. U faqat huquqiy hujjat emas, balki davlat va jamiyat o'rtasidagi kelishuv, barqarorlik poydevori, erkinliklar kafolati va farovonlik strategiyasining yo'l xaritasidir. Konstitutsiya asosida shakllanayotgan davlat modeli O'zbekistonning yangi bosqichda demokratik, ijtimoiy yo'naltirilgan va inson qadri ustuvor bo'lgan taraqqiyot konsepsiyasiga tayanayotganini yaqqol namoyon qiladi.

XULOSA

Olib borilgan ilmiy-tahliliy izlanishlar O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining bugungi ijtimoiy-siyosiy hayotda markaziy ahamiyat kasb etayotganini yaqqol ko'rsatdi. Asosiy Qonun nafaqat davlat tuzilmasini belgilab beruvchi hujjat, balki jamiyatning demokratik rivojlanishiga yo'naltirilgan strategik dastur sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Xulosa tariqasida quyidagi asosiy fikrlar oydinlashdi:

Konstitutsiyada inson qadri ustuvor tamoyil sifatida belgilanishi fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish mexanizmlarini yanada kuchaytirdi. Huquqiy normalar shaxsning sha'ni va qadr-qimmatini himoya qiluvchi mustahkam poydevor bo'lib, har qanday davlat organining faoliyati ushbu tamoyil doirasida baholanadi.

Ijtimoiy davlat g'oyasining konstitutsiyaviy darajada mustahkamlanishi aholining turmush darajasini yaxshilashga qaratilgan siyosatning izchil davom ettirilishini ta'minlamoqda. Ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya, bandlik va uy-joy siyosatidagi islohotlar Konstitutsiyada belgilangan majburiyatlar asosida yangi mazmun kasb etmoqda.

Hokimiyatlar bo'linishi tamoyilining aniq belgilanishi davlat boshqaruvida muvozanat va javobgarlikni kuchaytirib, parlament nazorati, sud mustaqilligi va ijro hokimiyatining ochiqqligi kabi demokratik mexanizmlarning samaradorligini oshirmoqda. Bu jarayon xalqning davlatga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

³⁹⁴ O'zbekiston Respublikasi "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni; "Raqamli hukumat to'g'risida"gi Qonun; "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent: Adolat, 2022–2023.

³⁹⁵ Venice Commission. *Rule of Law and Modern Constitutional Standards*. Council of Europe Publishing, 2020.

Yangi Konstitutsiyada raqamli xavfsizlik, ekologik barqarorlik, axborot erkinligi, oilani qo'llab-quvvatlash kabi zamonaviy ijtimoiy talablarni aks ettiruvchi normalarning berilishi davlatning global o'zgarishlarga moslashgan holda rivojlanayotganini ko'rsatadi. Bu esa O'zbekistonni raqamli transformatsiya jarayoniga mos demokratik davlat sifatida mustahkamlamoqda.

Tahlillar Konstitutsiya normalarining amaliyotga joriy etilishi jarayonida bir qator tashkiliy, institutsional va mahalliy darajadagi muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Bu holat huquqiy savodxonlikni oshirish, mahalliy hokimiyat vakolatlarini mustahkamlash, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va ijro intizomini ta'minlash kabi yo'nalishlarda qo'shimcha chora-tadbirlar zarurligini anglatadi.

Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi erkin, farovon va adolatli jamiyatni barpo etish yo'lida asosiy mezon va siyosiy-huquqiy kompas vazifasini bajarmoqda. Yangi konstitutsion normalarning hayotga izchil tatbiq etilishi davlatning barqaror rivojlanishi, demokratik qadriyatlarining mustahkamlanishi va fuqaro-hokimiyat o'rtasidagi ishonchning ortishini ta'minlaydi. Shunday ekan, Konstitutsiya nafaqat davlatning asosiy qonuni, balki jamiyatning ertangi kunini belgilovchi strategik hujjat sifatida o'zining hal qiluvchi rolini davom ettiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2023.
2. Abdullayev A. Konstitutsiyaviy huquq asoslari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022.
3. James Madison, Alexander Hamilton, John Jay. The Federalist Papers. – New York: Signet Classics, 2015.
4. Grimm D. Constitutionalism: Past, Present, and Future. – Oxford University Press, 2016.
5. Saidov A. Konstitutsiya va jamiyat taraqqiyoti. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
6. Venesiya komissiyasi. Konstitutsiyaviy adliya standartlari. – Strasbourg: Council of Europe, 2020.